

УДК 372.881.1:37.02

І. С. Тігаренко

ДОМАШНЄ ЧИТАННЯ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Одним із найважливіших видів комунікативно-пізнавальної діяльності людини є читання. Професійна спрямованість навчання передбачає розвиток високої культури читання з метою підготовки викладача, здатного виховати своїх студентів вдумливими, естетично сприйнятливими читачами. Необхідність досягнення високого рівня професійно-методичної компетенції випускників немовних факультетів, інститутів, університетів особливо гостро відчувається саме тепер у зв'язку з гуманітаризацією середньої та вищої освіт. Культура людини значною мірою залежить від її вміння розуміти літературу. Література справляє естетичний вплив на читача, стимулюючи його творчу здатність пізнавати дійсність, зображену в тексті, що спонукає його до самостійних суджень і висновків, дає можливість для розвитку світогляду, допомагає правильно зорієнтуватися в складному процесі самопізнання.

Стаття має на меті розкрити головні поняття та підходи до проблеми домашнього читання, розкрити функції та умови процесу оволодіння технологією домашнього читання іноземною мовою у майбутніх фахівців немовних спеціальностей.

Об'єктом статті є читання іноземною мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування.

Предметом роботи є домашнє читання як засіб навчання іноземної мови, як самостійний вид мовленнєвої діяльності.

Читання є найрозповсюдженішим способом іншомовної комунікації, яким студенти мають оволодіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов.

За умови протікання процесу оволодіння іноземною мовою поза межами вторинної мовної спільності, роль художнього тексту значно зростає, оскільки він певною мірою реконструює мовне середовище. Художні тексти відіграють провідну роль і в пізнанні інокультурної дійсності, і у формуванні позитивного ставлення до країни та народу, мова якого вивчається.

Під домашнім читанням ми розуміємо обов'язкове для всіх студентів, додаткове щодо підручника, постійне читання з метою отримання змістовної інформації. Для того, щоб це читання було постійним і обов'язковим, воно повинно бути посильним. Тому тексти повинні бути легкими (адаптованими) з художньої, громадської, політичної та науково-популярної літератури, що містять переважно знайомий студентам лексико-граматичний матеріал.

Провідною освітньою функцією домашнього читання має стати функція культуротворча, яка забезпечує збереження, передачу і розвиток загальноосвітньої культури студента засобами літературно-мистецького компонента, який передбачає доступ до іншої національної культури і, тим самим, до культури світової. Це дає можливість зробити істотний внесок у підвищення рівня їх гуманітарної освіти.

Провідна розвивальна функція аспекту «домашнє читання» – формування самостійного естетичного ставлення до навколишнього світу, творчого мислення, гуманістично цінних орієнтацій у процесі знайомства з кращими літературними творами зарубіжної літератури.

Провідна навчальна функція домашнього читання полягає в розвитку комунікативних умінь читання не тільки, як одного з видів мовленнєвої діяльності, але і як особливого виду людської діяльності, а також у формуванні вмінь так званого «інтелектуального і комунікативного читання», яке, зачіпаючи особистість студента, його інтелектуальну й емоційну сфери, передбачає інтерпретацію прочитаного, співвіднесення змісту твору зі своїм особистим досвідом та вміння викласти своє розуміння проблем, порушених у художньому творі.

Розвитку навичок безперекладного розуміння іншомовних текстів необхідно приділяти постійну увагу, починаючи з перших занять з іноземної мови у ВНЗ. Позитивних результатів у виробленні таких навичок в умовах університету досягнути значно важче, ніж усіх інших аспектів практичного оволодіння іноземною мовою, яке є основною метою її вивчення у немовному закладі. Це вміння має першорядне значення у практичній роботі майбутнього фахівця після закінчення ВНЗ, коли йому доводиться знайомитися з великою кількістю іноземної літератури з його фаху та вибирати з неї потрібну йому інформацію [1].

У чинній програмі з іноземних мов для немовних ВНЗ перед студентами, які закінчують курс навчання, на першому місці ставиться вимога – вміти читати оригінальну літературу зі спеціальності з метою одержання потрібної інформації. Отже, робота над читанням текстів іноземною мовою у ВНЗ спрямовується на розвиток цього вміння, але не повинна займати зовсім окреме, ізольоване місце у процесі вивчення іноземної мови; навпаки, вона може бути ефективною тільки в тісному зв'язку і поєднанні з формуванням компетенції в інших видах мовленнєвої діяльності.

У програму навчання студентів всіх немовних спеціальностей викладач має залучати такий аспект, як індивідуальне, або домашнє читання (Home Reading). Завдання домашнього читання – навчити студентів читанню текстів за фахом, розуміння і вилучення професійно значущої інформації. Домашнє читання може бути охарактеризовано як безперекладне, комунікативне читання; гнучке читання про себе (побіжне або в уповільненому темпі); «зріле» читання. Це, як вказує М. І. Наказнюк навчальна діяльність, найбільш близька до «читання для задоволення», яке є вищим етапом уміння читати іноземною мовою [2].

Домашнє читання – це читання екстенсивне, яке передбачає вміння самостійно читати великий обсяг тексту з високою швидкістю, зосереджуючись при цьому на змістовному боці прочитаного.

Проблема полягає в тому, що рівень володіння іноземною мовою студентів-першокурсників дуже різний і викладач має враховувати це при підготовці завдань до домашнього читання та проведенні таких типів занять. Виходом з таких ситуацій має бути диференційований підхід до планування заняття. Саме цей підхід забезпечує можливість врахування індивідуальних особливостей та здатностей кожного студента, сприяє росту успішності, формуванню навчальної мотивації, активності та самостійності студентів.

З уваги на те, що у значної частини студентів-першокурсників не розвинуто або слабо розвинуто вміння читати і розуміти тексти без словника, дуже важливо з самого початку навчальних занять допомогти їм оволодіти цим вмінням. Для досягнення цієї мети необхідно здійснювати цілу систему спеціальних вправ та виробити в них такий підхід до читання текстів іноземною мовою, що сприяв би читанню не слів і речень, а цілих груп речень, які передають закінчену думку. Велику роль при цьому відіграє правильний підбір матеріалу для синтетичного читання. Ці чинники сприяють тому, що студент, зацікавлений змістом тексту, в якому, до того ж, немає надмірних мовних труднощів, що гальмували б його розуміння, все більше звикає до читання іноземною мовою не тільки заради виконання обтяжливого обов'язкового завдання, а для власного задоволення.

Існують різні думки з приводу того, які етапи роботи над текстом необхідно додати до навчального процесу, які найбільш ефективні. Природно, що обрані види роботи залежать від цілей, які ми ставимо перед читанням.

Якого б підходу ми не дотримувалися, послідовність роботи над текстом буде приблизно наступна: передмовні вправи, контроль поняття змісту (текстовий етап), контроль поняття важливих деталей тексту (аналіз і оцінювання, післятекстовий етап), аналіз літературно-стильових особливостей тексту. Необхідність передмовних вправ і літературного аналізу тексту поки залишається спірною, хоча останнє буде зумовлюватися скоріше не методичним підходом, обраним викладачем виходячи зі своїх особистих поглядів і переконань щодо домашнього читання, а безпосередньо індивідуальних особливостей студентів та рівня підготовки.

Проте сьогодні читання професійно-орієнтованих текстів вимагає і від студента, і від викладача сформованості нових навичок та більш високого рівня розвитку вмінь читати і розуміти прочитане. Дедалі більшого поширення в методиці навчання іноземної мови в немовному ВНЗ набуває когнітивно-комунікативний підхід, що розглядає текст як єдність комунікації та когніції. Таке читання вимагає від студента не вміння читати взагалі, а читання з метою подальшого використання

інформації тексту, будь-то написання анотації, переказ в аудиторії, складання плану або цитування в науковому дослідженні, тобто зрілого читання [3]. Одиницею навчання такого читання стає комунікативне завдання, спрямоване на досягнення практичної мети. Г. Барабанова розробила схему навчального циклу з навчання зрілого професійно-орієнтованого читання, яка містить наступні етапи: 1) предтекстове введення мовного матеріалу; комунікативне завдання: формування тематичного термінологічного мінімуму; 2) самостійне читання автентичного навчального тексту; комунікативне завдання: первинна семантизація тексту; 3) навчальне аудиторне читання тексту, що супроводжується серією текстових вправ; комунікативне завдання: смислове сприйняття прочитаного; 4) робота над функціонально-композиційною структурою тексту; комунікативне завдання: глибинне розуміння прочитаного з виходом на анотування тексту [3].

Для перевірки розуміння і прочитаного тексту в цілому, і окремих його розділів служать переважно післятекстові вправи. На цьому етапі найбільш вдалимими та ефективними, на думку Т. Благодарної, є наступні види вправ: прочитати текст і стисло передати зміст; розділити текст на логічні частини та назвати їх; записати запитання до тексту і поставити їх у логічній послідовності товаришам; скласти план прочитаного; викласти зміст тексту за планом; підготувати повідомлення за темою тексту з використанням додаткової літератури [4].

Логічним завершенням навчання зрілого читання є коментування в парах, групах або мікрогрупах про те, що було прочитано (такі коментарі можуть бути виконані письмово). Роль викладача при цьому полягає в тому, щоб спрямувати студентські дискусії в потрібне русло.

Таким чином, навчання зрілому читанню потребує від студента не «пасивного» сприйняття тексту, а перевірки тієї інформації, яку цей текст дає. Робота в аудиторії таким чином фокусується не на викладачеві, а на студентах. Найголовнішим є те, що студенти беруть на себе відповідальність за своє навчання та оволодіння навичками читання, розуміння та інтерпретації тексту, а також спілкування на професійно-орієнтовані теми. Все це допомагає сформувати у студентів навички читання літератури за фахом, сприяє підвищенню мотивації студентів, їх професійному розвитку та покращує засвоєння іноземної мови.

Специфіка педагогічної діяльності викладача іноземної мови визначається тим, що вона фактично є не просто навчальною, а комунікативно-навчальною. Оскільки засвоєння іноземної мови потребує умінь реального спілкування заняття слід спрямовувати на подолання власне мовного бар'єру і на розкріпачення та формування комунікаційних умінь (вміння реалізувати змістове повідомлення, здійснити обмін думками навіть за умов браку мовних засобів), а також на відпрацювання правил формулювання думки в ситуації спілкування.

Тільки свідомо самостійна робота, скерована викладачем, дає позитивні наслідки можливості більш ефективного використання

студентами інформації із зарубіжних джерел у їхній науково-дослідницькій роботі, при підготовці курсових та дипломних проектів, наукових оглядів літератури, у діяльності фахівців в післявузівських умовах.

Отже, головне призначення домашнього читання – отримання інформації з текстів іноземною мовою. Разом з цим систематичне і планомірне домашнє читання є важливим джерелом і засобом збільшення лексичного запасу і розвитку навичок усного мовлення студентів. Домашнє читання дозволяє долучитися до читання іноземною мовою як до реальної мовної діяльності.

Список використаної літератури

- 1. Рогова Г. В.** Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова. – Мн. : Просвещение, 1991. – 240 с.
- 2. Наказнюк Н. И.** Принципы отбора текстов для занятий по домашнему чтению для студентов лингвистических специальностей / Н. И. Наказнюк // Вопросы методики преподавания в ВУЗе. Выпуск 10 : сборник статей. – СПб. : Нестор, 2007. – С. 138 – 143.
- 3. Барабанова Г. В.** Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ / Г. В. Барабанова. – К. : ІНКОС, 2005. – 315 с.
- 4. Благодарна Т. П.** Розвиток навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами на початковому етапі вивчення іноземної мови / Т. П. Благодарна // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки : зб. наук. пр. Харків. нац. ун-ту ім. В. М. Каразіна. – Х., 2008. – Вип. 12. – С. 65 – 70.

Титаренко І. С. Домашнє читання як засіб навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей

У статті розглянуто можливості використання домашнього читання як засобу навчання іноземної мови, як самостійного виду мовленнєвої діяльності. Домашнє читання відіграє провідну роль і в пізнанні інокультурної дійсності, і у формуванні позитивного ставлення до країни та народу, мова якого вивчається. Використання викладачем диференційованого підходу при підготовці завдань є найбільш успішним для досягнення позитивних результатів. Когнітивно-комунікативний підхід вимагає від студента не вміння читати взагалі, а з метою подальшого використання отриманої інформації.

Ключові слова: читання, домашнє читання, диференційний підхід, комунікативно-когнітивний підхід

Титаренко И. С. Домашнее чтение как средство обучения иностранному языку студентов неязыковых специальностей

В статье рассматриваются возможности использования домашнего чтения как средства обучения иностранному языку, как

самостійного виду речової діяльності. Домашнє читання грає ведучу роль і в познанні інокультурної дійсності, і в формуванні позитивного ставлення до країни та народу, мову якого вивчається. Використання викладачем диференційованого підходу при підготовці завдань є найбільш успішним для досягнення позитивних результатів. Когнітивно-комунікативний підхід вимагає від студента не тільки вміння читати в загальному, а з метою подальшого використання отриманої інформації.

Ключові слова: читання, домашнє читання, диференційований підхід, когнітивно-комунікативний підхід.

Titarenko I. S. Home Reading as the means of learning foreign languages for students of non-linguistic specialties

The article deals with the possibility of using home reading as a means of learning a foreign language as a separate type of speech activity. Home Reading plays a leading role in cognition of other cultural reality, and in promoting of positive attitude towards the country and people whose language is being studied. Using by teacher a differentiated approach is the most successful to achieve positive results. Cognitive-communicative approach requires the students not to read in general, but further to use the obtained information.

Key words: reading, home reading, differentiated approach, cognitive-communicative approach.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.

УДК 378.013-047.58

Е. А. Черноусова

МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Сучасний педагог повинен бути відкритим, творчим, ініціативним, готовим долати труднощі, орієнтуватися в новому інформаційному просторі, постійно самовдосконалюватися та прагнути до самореалізації. Актуальні педагогічні проблеми часто вирішуються шляхом створення й впровадження в освітній процес інноваційних систем. Це вимагає ретельного моделювання майбутніх змін. Але замало передбачити майбутнє, потрібно побачити наслідки цих змін, тому що вони можуть вплинути на збереження фізичного й духовного стану майбутніх поколінь. Як зазначає В. Сухомлинський, «справжній майстер педагогічного процесу може уявити, кого він виховує лише тоді, коли він бачить свого вихованця в перспективі, у майбутньому».